

Борис Субашић

УВОДНА РЕЧ НА СКУПУ „СЕЋАЊЕ НА ВЛАДИМИРА ДАВИДОВИЋА“ У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ „ДУШАН МАТИЋ“ У ЋУПРИЈИ

ВЛАДИМИР ДАВИДОВИЋ, стручњак за међународно право је током блиставе професионалне каријере у државној служби обављао послове с највећим одговорностима, међу којима се истичу функције Управника послова САНУ и помоћника Министра правде. Они који су имали срећу да га боље упознају, откривали су да овај, на први поглед, озбиљни и одмерени државни службеник, у ствари води двоструки живот.

Ликом строгог хладног професионалца заклањао се велики дечак, авантуриста и светски путник, ренесансна личност са безброј интересовања, знања и вештина. У ствари, његов прави позив, који је прихватио као животно послушање, био је потрага за изгубљеном српском баштином.

Неуморно је сакупљао податке о безброј старих рукописа, ретких књига, уметничких дела, реликвија и докумената који су расути и заборављени по музејима, библиотекама, архивима и приватним збиркама широм света.

- *Прецизни званични подаци о српском културном наслеђу ван Србије не постоје, као што не постоји ни национална институција са задатком да трага за тим непроцењивим благом. Нажалост, ми немамо "Нешнел херитиџ" као Енглези, ни "Центар националне славе" као Руси, који брину о националном културном наслеђу где год се оно налазило. У ствари, није толики проблем што нам је баштина расута широм света, све док је неко чува. Невоља је што је ми сами заборављамо. Како другачије објаснити да, на пример, нико не проучава велики број српских рукописа у манастиру Свете Катарине на Синају, где је боравио Свети Сава и који су касније помагали краљица Јелена, краљеви Драгутин и Милутин, а Јоаникије Српски је био игуман - често ми је говорио Влада.*

Прикупљање чак и најосновнијих информација о локацијама где се те српске драгоцености налазе веома је мукотрпно. Успех неизвесне потраге зависи пре свега од посвећености, вештине и упорности посвећеника који су спремни и за опасне авантуре у паралелном свету иза институција, где се мешају научне и квазинаучне страсти, политичке интриге и криминал.

Такав посвећени трагач за изгубљеном српском историјом био је Владимир Давидовић. То је показао и када је као Управник послова САНУ, усред међународних санкција деведесетих, кренуо у тајну мисију у Мађарску, да од трговца покрадном српском баштином откупи део Дечанске хрисовуље, опљачкан још у 1915. у Великом рату. Извесни Британац је тражио готовину, уз претњу да ће у супротном продати драгоцени рукопис, страну по страну, на аукцијама.

- *Требало је одлучивати хитно. САНУ је продала клавир, део новца су дали донатори, а гувернер Аврамовић је дао девизе из Народне банке - сведочио је Давидовић. Британац је тражио да дођем сам у Будимпешту, као у филму. Плашио сам се фалсификата, а ствар је спасао - миш. Чим је Енглез извадио листове знао сам да су оригинали, имали су трагове мишјих зубића на истом месту где и наш део рукописа.*

Колико је опљачкана баштина "запаљива роба", без обзира на њену старост, показује и извештај "Потрага за украденом историјом" о пљачки српских историјских докумената у Другом светском рату. У том драгоценом документу, који је скриван 60 година, секретар државне комисије за реституцију Војислав Јовановић Марамбо упозоравао је да су Немачка и Аустрија већ после Првог светског рата злоупотребиле покрадене документе за креирање историјских фалсификата који су одговорност за светски сукоб сваљивале на Србију и позивале на нови превентивни рат против ње. Исти папири злоупотребљени су против Срба и деведестих. Нажалост, опљачкани архиви ни до данас нису враћени, као ни благо опљачкано из Народног музеја.

Ови подаци и драгоцени Марамбов спис вероватно би занавек пропали да их није пронашао и као књигу "**Потрага за украденом историјом**" објавио Владимир Давидовић.

Он је личним примером показивао како се спасава баштина. Са пријатељима је сакупио новац и из библиотеке у Даблину купио скенирано **Никољско јеванђеље**, ремек-дело српске средњовековне уметности украдено у Великом рату. Одштампао је 100 луксузних фототипија и поклонио их библиотекама и манастирима.

Давидовић је уредио и објавио дневнике академика Дејана Медаковића као и извештај "**Тајна информација о снази и стању кинеске државе**" који је написао гроф Сава Владиславић, Србин који је основао руску тајну службу и разграничио Русију и Кину.

Захваљујући Влади, преведена је и објављена књига британске историчарке Френсис Саундерс "**Хладни рат у култури**", која је изузетно значајна за транзиционе земље, највеће жртве агресије без употребе класичног насиља.

- *Нови ратови неретко имају такозвани „плишани“ карактер. Методима новог рата којима су обманама тајних служни освајане људске душе преузимани су економски ресурси, директно уништавани војни, а последично и образовни, здравствени и сви други витални интереси нападнутог. Ову врсту рата највећи број земаља у транзицији је изгубио, а да нису ни знале да су у рату. Стога нису пружиле скоро никакав отпор. Циљ овог рата је заглупљивање људи и њихово претварање у робове испраних мозгова, а то не смемо дозволити - говорио је Владимир Давидовић.*

Набрајање његових многих уређивачких и издавачких подухвата би потрајало предуго и засенило би још једну страну његове личности, великог мецене и борца против неправди нанетих људима.

После седам деценија само захваљујући упрном Владимиру Давидовићу рехабилитован је велики српски патриота и научник, академик Радослав Грујић, кога су послератни идеолошки судови ољгали и прогласили злочинцем, јер је спасао мошти кнеза Лазара, цара Уроша и деспота Стефана Штиљановића од усташа.

Влада је мислио на будућност дарујући око три хиљаде књига библиотекама у манастирима Свети Прохор Пчињски и Студеници, а најдирљивији од тих поклона је овај дар библиотеци у Ћуприји у којој је одрастао. У разговорима са Владом често сам слушао његова сећања на ову библиотеку која је била ризница тајни и прозор у свет његовог детињства и младости. Ова библиотека је, у ствари била алхемичарска радионица која је изнедрила великог ерудиту Владимира Давидовића. Он јој је оставио у баштину књиге као завет да настави са стварањем људи великог духа и радозналости.

Слава и захвалност нашем добром блаженопочившем Владимиру Давидовићу.

у Ћуприји, 3. јуна 2021. године